

For studiet af festsikke og andre folketraditioner er en af de vigtigste kilder reformationstidens synodalakter, men det er en ret vanskeligt tilgængelig kildegruppe, som næsten ikke er blevet udnyttet. Mon ikke udgivelsen af disse kilder med nogen rimelighed kunne siges at falde ind under udvalgets naturlige arbejdsområde? Og mens vi er ved forslag til udvalget – som ellers mindst af alt synes at savne arbejdsopgaver – vil jeg benytte lejligheden til at nævne det ønskelige i at få udgivet Konrad Heresbachs *Om Bondeværk* i Morten Andersen Horsens utrykte danske version fra 1601. Vel har vi ikke her at gøre med et værk, der primært beskriver dansk landbrug omkring 1600, men i den landbrugstekniske terminologi ligger en vigtig nøgle til forståelse af det spredte materiale, som iøvrigt kan belyse driftsystem og arbejdsmetoder i det ældre danske landbrug.

Bjarne Stoklund.

Anmeldelser

Rolf Wilh. Brednich: Volkserzählungen und Volksglaube von den Schicksalsfrauen. (FF Communications No. 193). Helsinki 1964. 244 s.

Denne Mainz-dissertation, som har fundet optagelse i den fornemme finske folkloristserie, deler sig, som titlen angiver, mellem studiet af folkedigtning og folketro. Førstnævnte er dog primærområdet, bogen kalder sig en »Untersuchung zur vergleichenden Volkserzählungsforschung«, og dens første og største del er en materialsamling af en bestemt type folkelige fortællinger, nemlig sådanne hvis pointe består i at en forudbestemt skæbne trods alle forhindringsforsøg fuldbyrdes. Samlingens tyngdepunkt og hovedværldi udgøres af den rige mundtlige og tildels hidtil upublicerede overlevering, navnlig fra Sydøsteuropa, som gennemgående lader forudbestemmelsen ske ved skæbneforkyndende kvinder (de tre mirer, efterkommere af de oldgræske Moirer); som baggrund og delvis forudsætning er sat et noget tilfældigt udvalg af den litterære overlevering fra antikken og orienten (en del forbigåede typer er registreret i min oversigt i »Digtning og skæbne« 1958 71 ff). Den kortere anden del samler sig især om folketroens vidnesbyrd vedrørende sådanne skæbneforkyndersker i en række europæiske lande; et kerneområde udgør atter Grækenland, hvis ubrudte folkelige fastholden ved Moiratroen fra oldtid til nutid kaldes et i religionshistorien enestående fænomen (efter H. J. Rose). Man savner imidlertid en nøjere drøftelse af forholdet mellem »Volksglaube« og »Volkserzählung«; umiddelbart skulle de mange fortællinger om »Schicksalsfrauen« synes at bunde i troen på sådanne (dog antages for Balticums vedkommende det omvendte forhold: at fortællingerne har bevirket fremvæksten af en tro på skæbnegudinden Laima); på den anden side ligger det i eventyrets fantasiprægede karakter, at det ikke fordrer bogstavelig tro. Mon ikke der i de områder, hvor folketroen er svagere dokumenteret, bør skelnes mellem en basal skæbnetro og en mindre håndfast symbolsk forklædning af skæbnemagten i de feagtige kvinder. Også spørgsmålet om afgrænsningen af begrebet eventyr (»Märchen« med lykkelig slutning og/eller andre kendetegn) og

sagn (»Sage«) afgøres forholdsvis flygtigt; Brednich er tilbøjelig til at sammenføre genrerne i det neutrale »Erzählung«, og foreslår at alle skæbnehistorier under ét samles i Stith Thompsons reviderede typeregister (FFC 184, 1961) afd. 930-949, idet han specielt indordner sit eget materiale som en udvidelse af no. 934.

Den kyndige og sympatiske forfatter, som foruden det centraluropæiske felt behersker både det slaviske og det skandinaviske, har således sin styrke i den praktiske stofbehandling mere end i de teoretiske overvejelser; han ender med at henskyde til sine »nabodiscipliner« religionsvidenskaben og folkepsykologien (er det også en videnskab?) at løse problemet om de egentlige drivkræfter bag de mange fælleseuropæiske kvindepersonifikationer af skæbnemagten. For ikke at forvildes ud i dybdepsykologiske spekulationer kan man vel foreløbig godtage forf.s egen henvisning til, at det rundt om i folkeslagene er kvinder som er aktive omkring det nyfødte barn, som jordemødre, hjælpersker og prognostikere. De bliver da naturligt uddelere af vuggegaver. Formodentlig derfor er også de universelle skæbnemetaforer væven og tentråden hentet fra kvindesyssel.

Mogens Brøndsted.

Jan Ling: Levin Christian Wiedes vissamling. En studie i 1800-talets folkliga vissång. Uppsala 1965. 130 s. - [128 s.] Melodibilag med 510 melodier. (Studia musicologica Upsaliensia VIII). 38 sv. kr.

Levin Chr. Wiedes folkevisesamling har trængt til udgivelse, lige siden den blev samlet og redigeret, og den ville have indtaget en selvfølgelig plads ved siden af Afzelius' pionerværk 1814-17 og Arwidssons lærdere udgave 1834-42. Skønt ganske utilfredsstillende udnyttet har den dog aldrig været glemt, mange forskere har haft hænderne i de små oktavbundter i Vitterhetsakademien i Stockholm, og man vil derfor være mere glad end overrasket over Jan Lings bog.

Knap så glad bliver man over udgavens begrænsning og indretning. For det første er kun melodierne taget i betragtning. Og for det andet er de formindsket med to ubehagelige konsekvenser: noderne og især den underlagte text bliver vanskeligere at læse - og hele melodiudgaven står på den gale led, så man både skal dreje og blade for at komme fra afhandling til bilag. Et eller to oktavbind var den selvskrevede løsning, som kun økonomisk pres kan have tvunget fornuftige mennesker bort fra.

Udgavens c. 500 melodier er ellers præsenteret med prislige omsigt og alle fornødne apparater. Præsten og skolemanden Wiede (1804-82) samlede allerede kort efter at Afzelius var udkommet, men hovedarbejdet udførtes i Östergötland 1842-53, med en efterblomstring i hans sene år. Dele af efterladenskaberne er tilsendt Wiede fra forskellig side. - Et smukt biprodukt af Lings Wiede-studier var iøvrigt opdagelsen af den formentlig tabte »Wallmans samling« af sanglege fra århundredets begyndelse; Wiede havde simpelthen indlemmet dette pionermanuskript i sin samling og skrevet videre bagi bogen (se Arv 1960).

Jan Lings formål er, som man vil forstå, musikvidenskabeligt: melodiernes form, tonalitet, tonebestand etc. gøres til grundlag for inddeling og - med moderne forsigtighed - for kronologisk lagdeling. Med interesse bemærker man, at Svenskt Visarkivs kommende melodiregistrant vil være baseret på formler for den kvantita-

tive fordeling af skalatrinene i melodien. – I forhold til disse analyser optager kapitlerne om Wiedes kilder og deres milieu anselig plads. Det metodisk interessante er, at disse kapitler alligevel ikke bringes for deres egen skyld, men som bidrag til den kildekritiske forståelse af melodiernes og repertoirenes karakter og pålidelighed. Utilfredsstillende resultater gav derimod omfattende kirkebogslæsning med henblik på at påvise personrelationer og dermed muligheder for visepåvirkning i bredden eller dybden.

Det helt igennem propre og skønsomme arbejde er voxet ud af arbejdsmilieuet i Svenskt Visarkiv og af professor Carl-Allan Mobergs påvirkning. Det vil blandt melodiforskere blive regnet for et centralt værk; og da forfatteren har blikket åbent for textforholdene og sangermilieuet, bør textforskere have det i venlig erindring, selvom de fulde texter må savnes – så meget mere som Jan Lings generelle bedømmelse af Wiedes kvalifikationer er meget gunstig.

Erik Dal.

Claus Fastings – Johanne Luise Heiberg. To rettelser

Stud. mag. Bent Søndergaard har eftersendt fem oversete fejl i sin redegørelse for Claus Fastings »Hermione«, DSt. 1965 s. 98–99. De meddeles her: 98,1 f. o.: (ey længer) læs længer ey. – 98,21 f. n.: Hvis altid lydig læs Hvis altid lydige. – 98,4 f. n.: Styrk hende Himmel læs Styrk hende Himmel / Ah! – 99,23–24 f. o.: (Min Fader! – / Hvert Ord) læs (Min Fader ak! / Hvert Ord). – 99,10 f. n.: og Stivhed slettes.

Prof. dr. Arthur Arnholtz har i DSt. 1965 fremsat den formodning, at Johanne Luise Heiberg skulle have skrevet den anonyme »Om Oplæsning«, 1888. Antagelsen kan ikke opretholdes, og i nærværende årgang s. 96 drøfter prof. Arnholtz bogen på nyt grundlag.

Red.